

F. E. HAZELHOFF

Prooidieren van buizerd en havik

FRANZ MATULA

Naar aanleiding van de recente verstoringen van broedgevallen van haviken en buizerds, die met name in het broedseizoen 1983 veelvuldig plaatsvonden, in het bijzonder in de provincie Limburg, willen we in dit artikel enige duidelijkheid trachten te brengen in de prooikeuze van de havik en de buizerd.

Sinds 1970 zijn in het voorjaar (mei-juni) de prooiersten op en bij de horsten van buizerds in Limburg systematisch verzameld en gedetermineerd. Vanaf 1977 is dit ook gebeurd bij haviken, waarvan de stand zich toen weer begon te herstellen na het verbod op het gebruik van een aantal landbouwgiften (Aldrin, Dieldrin, Heptachloor en DDT). Deze gifsoorten veroorzaakten niet alleen rechtstreeks de dood

Overzicht prooidieren van buizerd en havik, verzameld in de periode 1977-1983 in Midden- en Noord-Limburg.

Buizerd		Havik	
konijn	240	postduif	115
mol	37	houtduif	89
houtduif	35	konijn	87
postduif	26	ekster	34
spreeuw	24	spreeuw	31
fazant	21	eekhoorn	26
muis (n.g.)	17	vlaamse gaai	22
ekster	10	sierduif	15
vlaamse gaai	10	zwarte kraai	14
eekhoorn	8	fazant	12
zwarte kraai	7	grote bonte specht	8
haas	6	merel	8
sierduif	5	ransuil	7
merel	4	jonge havik	5
patrijs	4	wilde eend	5
rosse woelmuis	4	kauw	5
veldmuis	4	zanglijster	4
bosmuis	2	patrijs	4
vink	2	torenavalk	3
wezel	1	kokmeeuw	2
bruine rat	1	haas	2
woelrat	1	ringmus	1
waterhoen	1	dodaars	1
ransuil	1	waterhoen	1
heggemus	1	krielkip	1
huismus	1	koekoek	1
kievit	1	zwarte specht	1
nachtzwaluw	1	huismus	1
jonge buizerd	1	houtsnip	1
kauw	1	kip	1
duif (n.g.)	2	parkiet	1
rat	1	vogel (n.g.)	1
		duif (n.g.)	2
		rat	1
Totaal	480	Totaal	523

n.g. = niet gedetermineerd.

van veel roofvogels, maar hadden ook vaak onvruchtbaarheid, het afsterven van embryo's en te dunne eischalen tot gevolg, waardoor de reproductie erg laag was.

Na 1980 duiken er nieuwe gevaren op voor haviken en buizerds. In toenemende mate wordt er vanuit bepaalde kringen — o.a. vanuit de jagerswereld — negatief geschreven over deze roofvogels. Daarbij verbaast het ons zeer, dat in de diverse artikelen gepubliceerd in de Nederlandse Jager nooit wezenlijk is ingegaan op het mogelijk schadelijke effect van deze roofvogels voor de jacht. Wel werden er namen en publicaties van onderzoekers genoemd, maar de concrete onderzoeksgegevens werden nooit volledig en juist weergegeven.

Omdat ons in contacten met veel jagers en

J. WAMELINK

FRANZ MATULA

jachttopzieners steeds weer opvalt dat er veel onbegrip en onkunde heerst wat betreft de prooikeuze van de havik en de buizerd, staat hiervoor een overzicht van prooidieren van deze vogels.

Enige kanttekeningen hierbij:

- De toename van het aantal postduiven in het menu van de havik (1977: 10,5%, 1982: 28%), voor meer dan 90% verdwaalde verwilderde exemplaren en hun nakomelingen, is opvallend. Het gunstige voedselaanbod bestaande uit verwilderde postduiven beïnvloedt uiteraard de stand van de havik in positieve zin.
- Fazanten als prooi voor de havik zijn bijna uitsluitend volwassen hennen, terwijl de buizerd met name jonge fazanten slaat.
- Ekster, vlaamse gaai, zwarte kraai en eekhoorn — in de jagerswereld beschouwd als schadelijk voor de jacht — vormen procentueel toch wel een zeer representatief gedeelte van de prooidieren.
- Beschermde vogels, zoals bijvoorbeeld merel, zanglijster, ransuil, torenvalk, grote bonte specht, zwarte specht, vormen eveneens een gedeelte van de prooidieren, hetgeen vogelbeschermers echter niet aanspoort tot negatieve uitlatingen of negatief gedrag. Zij zijn er zich van bewust dat roofvogels vooral die vogelsoorten bemachtigen, die het meest talrijk voorkomen en dat ze in ieder geval nooit een soort nadelig beïnvloeden of met uitroeiing bedreigen.
- De ervaring heeft ons geleerd dat het vinden van een plukrest van een fazant een overheersender indruk maakt bij een aantal jagers en jachttopzieners dan het vinden van drie plukresten van ekster, vlaamse gaai of zwarte kraai, waardoor het negatieve beeld bevestigd en versterkt wordt.

- Het uitzetten van fazanten in de zomer heeft tot gevolg van de havik een gemakkelijke prooi wordt aangeboden, die het hem mogelijk maakt de winter beter door te komen. De tafel is nu immers vaak voor hem gedekt. Door het massaal uitzetten van fazanten creëert men in feite een plaag en de taak van een predator in de natuur is ondermeer plagen te helpen bestrijden. De havik doet in dat geval dus wat van hem verwacht mag worden.

Wij realiseren ons ten volle dat deze benadering zeer eenzijdig is, gezien het gehele ecologische gebeuren, maar we zijn toch van mening dat het noodzakelijk is om een aantal gegevens uit de praktijk kenbaar te maken. Hopenlijk leveren deze gegevens binnen de jagerswereld een discussie ten goede op en zal het voornemen om dit broedseizoen tot samenwerking te komen tussen een aantal jagers en vogelbeschermers erdoor ondersteund worden.

Jo Erkens/Frans Hendrix

Naschrift

Dit artikel, geschreven door de vogelbeschermers J. Erkens en F. Hendrix, zal verschillende lezers de wenkbrauw doen fronsen en zal de nodige tongen losmaken. Daar wij van mening zijn dat het een goede zaak is dat jagers op de hoogte zijn van de visie van vogelbeschermers, en waarop deze visie gebaseerd is, hebben we dit artikel onverkort opgenomen.

Toch wil ik een aantal kanttekeningen plaatsen.

Wanneer we iets willen zeggen over het effect (schadelijkheid) van predatie op een prooidierpopulatie, dan zullen we moeten weten welk deel van het prooidierbestand door de predator wordt geslagen en welk

effect dit heeft op het voorjaarsbestand van de prooidiersoort. Het is duidelijk dat een overzicht van prooidiersoorten, zoals in dit artikel is weergegeven, hierop geen antwoord geeft. Echter, maar al te vaak is het voedselplaatje aanleiding tot uitspraken over (on)schadelijkheid van de betreffende predator, al of niet gevoed door emotionele betrokkenheid bij predator of prooidiersoort. Wat dit betreft hebben jagers en vogelbeschermers elkaar niet veel te verwijten.

Het veel of weinig voorkomen van bepaalde prooidiersoorten in het menu van de predator zegt niets over het effect van predatie. Het kan best zo zijn dat er veel konijnen gegeten worden, maar dat de konijnenstand dat kan hebben. Maar ook is het mogelijk dat er maar weinig zwarte spechten geslagen worden, maar dat dat toch te veel is voor de spechtenpopulatie. De stelling van vogelbeschermers, zoals in dit artikel gesteld, dat roofvogels in ieder geval nooit een soort nadelig beïnvloeden, is dan ook voorbarig.

Uit het voedselplaatje van havik en buizerd in Limburg blijkt dat niet alleen jachtwild door deze predatoren gegeten wordt. En dat is, denk ik, wat de auteurs van dit artikel duidelijk willen maken. De slotconclusie van de auteurs, de wens zoals U wilt, onderschrijf ik overigens geheel. Daarom zullen we in een volgend artikel eens wat dieper ingaan op een aantal studies over het effect van predatie op prooidierpopulaties.

S. Siebenga

Tweede wildviaduct

Blijde gezichten op de Veluwe; het tweede wildviaduct nabij Terlet zal definitief aangelegd worden tijdens het realiseren van de rijksweg A-50.

Ondanks alle vakantiedrukke op de diverse Ministeries bleek het begin juli j.l. mogelijk op hoog niveau de knoop door te hakken, zodat het grofwild in lengte van jaren vanuit het Zuid-Oostelijk gedeelte van de Veluwe wissels kan trekken richting Deelerwoud, Hoge Veluwe, Planken Wambuis en verre omgeving.

Minister Braks van Landbouw en Visserij draagt f 2,5 miljoen bij aan dit unieke project, terwijl „Waterstaat“ f 3 miljoen gereserveerd heeft voor dit doel. Natuurmonumenten als aanliggende grondeigenaresse bood een half miljoen gulden aan en de Vereniging tot Behoud van het Veluws Hert verklaarde zich bereid de bijbehorende beplantingen te verzorgen.

Ondanks de brute doorsnijding door de nieuwe snelweg van de Zuidelijke Veluwe, is het mogelijk een compensatie te bieden door twee „oversteken“ te realiseren; één nabij de Woeste Hoeve en één nabij Terlet. Provinciale overheid, natuurbeschermers en jagers kunnen terugzien op een bevredigende beslissing na zeer langdurig touwtrekken.

Hirsch

